อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

อากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา

ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส

วันเสาร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๘

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา

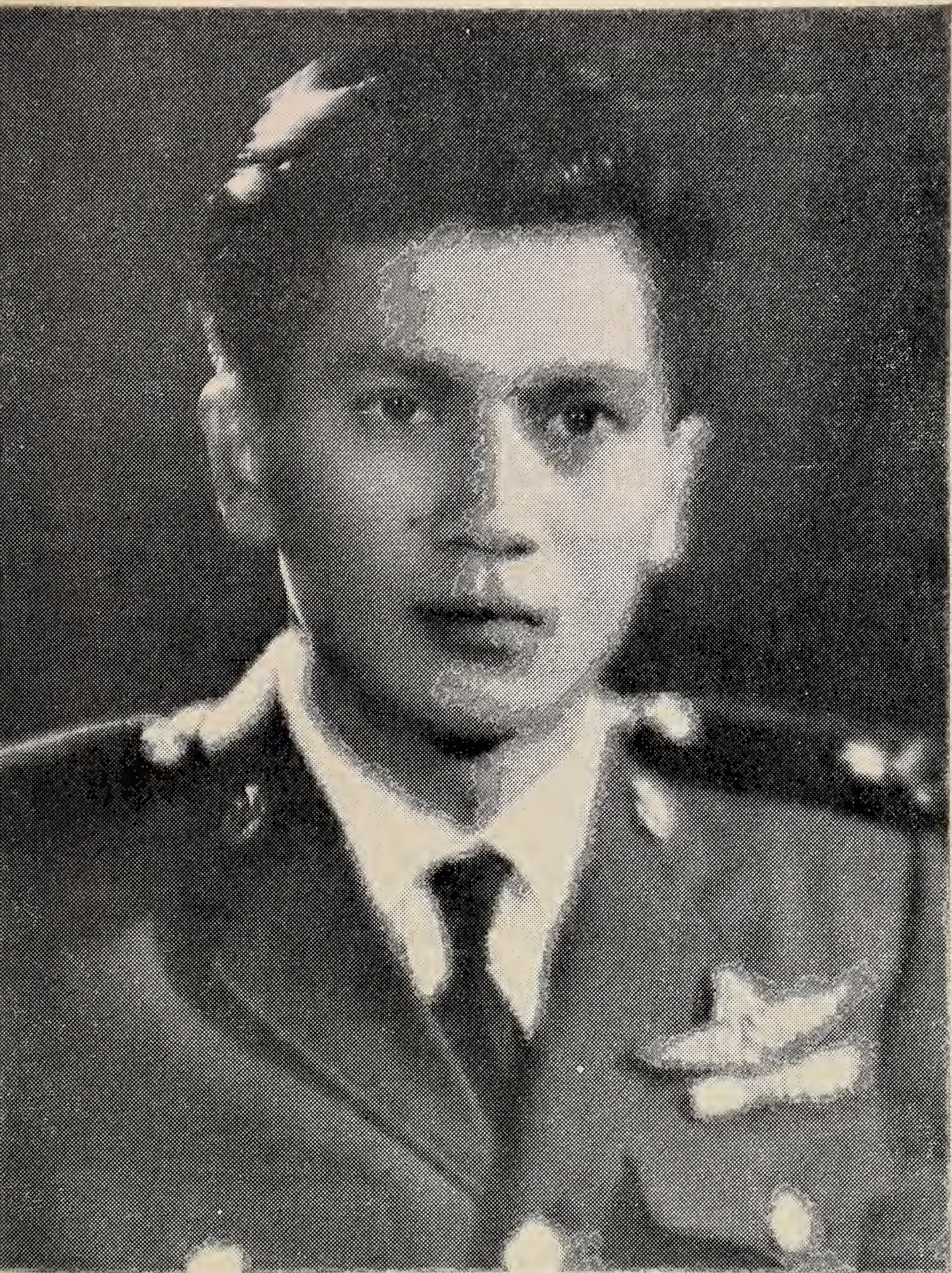
ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส

วันเสาร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๘

[illegible]

ชาตะ [illegible]

มรณะ [illegible]

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา

ชาตะ ๑๙ เมษายน ๒๔๗๕

มรณะ ๓ กันยายน ๒๕๐๗

ประวัติ

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา เป็นบุตรของ หลวงศักดิ์สุภา และนางสุคนธ์ ศักดิ์สุภา (ณ นคร) เกิดเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ บ้านพักผู้พิพากษา ตำบลท้ายช้าง อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา ซึ่งขณะนั้นบิดาได้รับราชการเป็นผู้พิพากษาประจำอยู่ที่ศาลจังหวัดพังงา เมื่อเยาว์วัยได้รับการศึกษา ณ โรงเรียนอำนวยศิลป์ จังหวัดพระนคร ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ได้อพยพไปอยู่จังหวัดพังงา ซึ่งขณะนั้นบิดาได้ออกจากราชการ โดยครบเกษียณอายุราชการ และได้ไปตั้งหลักฐานประกอบอาชีพอยู่ที่จังหวัดพังงา เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนประจำจังหวัดพังงา "ดีบุกพังงาวิทยายน" และได้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑

เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้เข้ามาศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ และได้เข้าศึกษาชั้นเตรียมอุดม ที่โรงเรียนไพศาลศิลป์ พระนคร

พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้เข้าเป็นนักเรียนศิษย์การบิน รุ่นที่ ๑๔

พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้สำเร็จเป็นนักบิน

เนื่องจากเรืออากาศโท ประศาสน์ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นเยี่ยมเกี่ยวกับการบิน จึงได้รับการคัดเลือกจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูง ไว้เป็นครูการบินสืบต่อไป

พ.ศ. ๒๕๐๐ ย้ายจากกองโรงเรียนการบิน ไปเป็นนักบินประจำ บน. ๕ ฝูง ๕๓ มบ. ๒

เมษายน ๒๕๐๖ ไปสำรองราชการ บย. เพื่อรับการอบรมเป็นนายทหารสัญญาบัตร

มิถุนายน ๒๕๐๖ ไปเป็นนักบิน ประจำ บน. ๕ ฝูง ๕๓ มบ. ๒

ตุลาคม ๒๕๐๖ ทำหน้าที่นายทหารสัญญาบัตร ในตำแหน่งนักบินประจำ บน. ๕ ฝูง ๕๓ มบ. ๑

พฤศจิกายน ๒๕๐๖ สำรองราชการ บย. และทำหน้าที่นายทหารสัญญาบัตร ในตำแหน่งนายทหารติดต่อกองยุทธการผสมกองยุทธการ บย.

พฤษภาคม ๒๕๐๗ ไปทำหน้าที่นายทหารสัญญาบัตร ในตำแหน่งนักบินประจำฝูง ฝ่ายยุทธการ ฝูงบินผสมที่ ๒๓ จังหวัดอุดรธานี

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้ถึงแก่กรรมโดย บ. ประสบอุบัติเหตุ ขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการ ที่จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๗

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้สมรสกับ นางสาวจรรยา ขำปลื้มจิตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ มีบุตรด้วยกัน ๓ คน คือ

๑. ด.ช. อภิชัย ศักดิ์สุภา
๒. ด.ช. ไกรวัลย์ ศักดิ์สุภา
๓. ด.ช. พันธ์ศักดิ์ ศักดิ์สุภา

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา เป็นคนมีใจโอบอ้อมอารี มีจิตเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยเมตตากรุณาแก่ผู้อื่น เป็นที่ชอบพอรักใคร่นับถือแก่ญาติมิตรตลอดจนผู้ที่คุ้นเคย การจากไปของเรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้ยังความเศร้าสลดให้แก่ครอบครัวตลอดจนญาติมิตรทั้งปวง และเป็นการสูญเสียหัวหน้าครอบครัวที่ดีไปด้วย แต่เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ก็

ได้จากไปแล้ว จากไปขณะที่กำลังปฏิบัติงานให้กับประเทศชาติ เป็นการจากไปอย่างสมเกียรติ ของชายชาติทหาร ขอให้กุศลกรรมและกรรมดีใด ๆ ที่เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้ประกอบไว้ในเวลาที่มีชีวิตอยู่ รวมทั้งกุศลที่ภรรยาและบุตรพร้อมทั้งญาติมิตรได้บำเพ็ญอุทิศไปให้นี้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ไปสู่สุคติในสัมปรายภพโน้นเทอญ ฯ.

คำไว้อาลัย

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ถึงแก่กรรมเนื่องจากเครื่องบินประสบอุบัติเหตุที่สนามบินจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อเวลาใกล้ค่ำของวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๐๗ เป็นเหตุให้กองทัพอากาศต้องสูญเสียนายทหารนักบินชั้นดีที่กำลังหนุ่มแน่น และกำลังจะก้าวหน้าเป็นกำลังสำคัญของกองทัพอากาศต่อไปในอนาคต ก่อให้เกิดความเศร้าสลดใจ เสียดาย และอาลัยแก่บรรดาญาติมิตร และผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างยิ่ง

เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการในกองบิน ๒ เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ แม้ว่าจะเป็นระยะเวลาไม่นานนักก็ตาม แต่เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้ร่วมปฏิบัติการกับฝูงบินผสมที่ ๒๒ กองบิน ๒ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ออกปฏิบัติหน้าที่ ณ จังหวัดชายเขตแดน ตามความจำเป็นของสถานการณ์ โดยปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนักบินที่ ๒ ของเครื่องบินลำเลียงขนส่งแบบ ล. ๒ มา

ด้วยความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะเหน็ดเหนื่อยและตรากตรำเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์แวดล้อมและความจำเป็นบังคับ ซึ่ง เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ก็มิได้แสดงอาการท้อถอยแม้แต่น้อย คงตั้งหน้าปฏิบัติภารกิจอันน่าเหน็ดเหนื่อยนี้ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง จวบจนกระทั่งมาประสบเคราะห์กรรม จนต้องสิ้นชีวิตลงในขณะปฏิบัติหน้าที่ในครั้งนี้ นับว่าเป็นการสิ้นชีพอย่างสมศักดิ์ศรีของชายชาติทหารโดยแท้

แม้ว่า เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา จะได้จากไปแล้ว แต่คุณงามความดีที่ เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา ได้บำเพ็ญมาโดยตลอดจะเป็นอนุสรณ์ปรากฏแก่ชาวกองทัพอากาศตลอดไป ขอวิญญาณของ เรืออากาศโท ประศาสน์ ศักดิ์สุภา จงได้สถิตอยู่ ณ สุคติภพอันควรแก่ฐานะของคนดี ที่ได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ชาติ, แก่กองทัพอากาศ, แก่ครอบครัว ตลอดจนมิตรสหายโดยทั่วกัน

นาวาอากาศเอก สมพล บุรุษรัตนพันธุ์

ผู้บังคับการกองบิน ๒

๑ พ.ค. ๐๘

แด่ดวงวิญญาณของศิษย์

รู้สึกสลดใจอย่างยิ่งในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของศิษย์รัก เนื่องจากเครื่องบินอุบัติเหตุ เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๐๗ ณ จังหวัดอุบลราชธานี อันยังอยู่ในวัยที่จะเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองได้อีกนาน นับเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของกองทัพอากาศอีกวาระหนึ่ง

ย้อนหลังไปเมื่อปี ๒๔๙๖ ข้าพเจ้าได้รับเด็กหนุ่ม ๓ นายมาเป็นศิษย์การบิน ภายใต้การฝึกฝนของข้าพเจ้า และประศาสน์เป็น ๑ ใน ๓ นายที่กล่าวนี้ ด้วยรูปร่างเตี้ยเล็กกว่าเพื่อนในรุ่นเดียวกัน อุปนิสัยเรียบร้อยใจเย็น สุขุม มีไหวพริบดี เป็นเวลาร่วม ๒ ปี จึงสำเร็จเป็นนักบิน ด้วยผลการบินดีเด่นจึงได้ถูกคัดเลือกไว้เป็นครูการบิน และได้อยู่ใกล้ชิดกับข้าพเจ้าต่อมาอีก ๒—๓ ปี จึงได้ย้ายไปประจำฝูง ประศาสน์เป็นผู้มีใจคอกว้างขวาง เป็นที่รักใคร่ของบรรดาเพื่อนฝูงและผู้บังคับบัญชาทุกคน

ก่อนถึงแก่กรรมยังได้ปรารภนัดแนะกับเพื่อนร่วมสายเดียวกันที่จะมาเยี่ยมครูในวันขึ้นปีใหม่ที่บ้านข้าพเจ้า ก็บังเอิญมาถึงแก่กรรมเสียก่อน อันความตายไม่มีผู้ใดหลีกเลี่ยงพ้น และประศาสน์ก็ได้ทำหน้าที่ของเขาโดยสมบูรณ์แล้ว เป็นการตายในหน้าที่ราชการอันเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล 'ศักดิ์สุภา' ซึ่งชาวฟ้าทั้งหลายจะไม่มีวันลืมวีรกรรมในครั้งนี้ ขอให้ดวงวิญญาณของศิษย์ที่รักจงไปสู่สุคติภพด้วยเทอญ

ร.อ. อุดม บุณยะวัน
๕ มิถุนายน ๐๘

เพราะหน้าที่เพื่อนมาลับดับชีวัน

ประศาสน์ เพื่อนรัก

เพื่อนร่วมรุ่นมีความอาลัยต่อเพื่อนเสมอ ทุกคนย่อมมีที่สิ้นสุดซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น เพื่อนทำหน้าที่ของเพื่อนอย่างสมศักดิ์ศรีของนักบินแล้วจนกระทั่งวินาทีสุดท้าย สิ่งที่ยังเหลืออยู่ก็คือชื่อเสียงและคุณงามความดีที่เพื่อนได้สร้างสมเอาไว้ ขอให้ผลบุญและกรรมดี จงตามไปสนองเพื่อนในภพหน้าเถิด

เพื่อระลึกถึงเพื่อนเตือนความหลัง
มวลมิตรยังโศกเศร้าเฝ้าครวญหา
โอ้ ประศาสน์ เพื่อนรัก ศักดิ์สุภา
ถิ่นกำเนิดคือพังงา — เราอาลัย

การศึกษาเคยผ่านไพศาลศิลป์
สำเร็จสิ้นเล่าแจ้งแถลงไข
เขามุ่งหวังครองนภาน่านฟ้าไกล
ก็สมใจไว้ทุกอย่างดั่งจำนง

ศิษย์การบิน รุ่นสิบสี่ ปีเก้าห้า
ทุกคนผ่าอุปสรรคสมประสงค์
ชีพจะอยู่หรือมลายไม่พะวง
เพื่อดำรงเอกราชของชาติไทย

ก้าวเข้าสู่รั้วสีเทาเราคงทราบ
ทหารราบเป็นวิชาน่าเลื่อมใส
ทั้งเดิน – วิ่ง ฝึกฝนทนกันไป
อาบเหงื่อไคลต่างน้ำตามเวลา

ครบสามเดือนพ้นผ่านเราหาญสู้
เดินทางสู่แดนดินถิ่นหรรษา
"เมืองแม่โม" ผู้เก่งกาจ ราชสิมา
ชาวประชาผ่านศึกนึกในคุณ

น้อมนมัสวันทา ข้าฯ ขอกราบ
แสนซึ้งซาบเอ็นดูด้วยช่วยเกื้อหนุน
ได้อุ้มชูอุปถัมภ์ โปรดค้ำจุน
แม้นผลบุญเราเคยสร้างแต่ปางบรรพ์

พอเข้าเขตทุ่งกุดทองมองเห็นเครื่อง
อีกแสงไฟรองเรืองคงสุขสันต์
เข้าที่พักเบิกบานสำราญครัน
ส่วนใจนั้นยิ้มย่องอยากลองดู

Ground School เป็นวิชาหาใช่ง่าย
ใครสอบตกน่าอับอายแสนอดสู
ภาคอากาศถ้าไม่รู้อยู่ที่ครู
คอยนั่งดูใกล้ชิดให้ศิษย์ ฯ ทำ

จาก Basic ขึ้น Advance ชำนาญหน่อย
ครูจะคอยแก้ไขมิให้ถลำ
จนเจนจบครั้งสุดท้ายใส่ใจจำ
อันน้ำคำของครู ศิษย์ ฯ รู้ดี

วันติดปีกเครื่องหมายความสามารถ
ล้วนองอาจเห็นประจักษ์เป็นสักขี
อยู่ครบถ้วนมิตรสหายชายชาตรี
เคยร่วมทุกข์คลุกคลีด้วยกันมา

ต้องแยกย้ายไปประจำตามหน้าที่
ฝีมือดีก็เป็นครูโก้หรูหรา
พวกขับไล่หยิ่งผยองครองนภา
หากใครมาดูหมิ่นเหยียบถิ่นเรา

ทุกฝูงบินเก่งเพียงไรใครก็รู้
ถ้าศัตรูกรายเข้ามากล้าสู้เขา
จะยอมพลีไว้เชื้อเพื่อสีเทา
หรือจะเอาเลือดเซ่นเป็นเดิมพัน

ครั้นถึงคราวชายแดนแสนยากยุ่ง
พวกเรามุ่งแต่กระทำบำรุงขวัญ
ให้พี่น้องได้เห็นเป็นประกัน
ทอ. นั้นจะปกป้องคุ้มครองภัย

เพื่อนมาทำหน้าที่ไม่มีหวั่น
สติมั่นน้ำใจงามตามนิสสัย
เกียรติศักดิ์เป็นที่ตั้งพลังใจ
เพียงเพื่อให้ไทยอยู่คู่ฟ้าดิน

วันที่สาม กันยา ห้าศูนย์เจ็ด
อุบัติเหตุที่ใคร ๆ ไม่ถวิล
อยากหลบลี้หนีหน้าเป็นอาจินต์
เพื่อนนักบินย่อมจะรู้อยู่แก่ใจ

ลำเลียงของงานหนักหวังพักผ่อน
Take off ตอนสิบเจ็ด น. สู่ที่หมาย
จากลพบุรีผ่านป่ามามากมาย
จุดสุดท้ายมุ่งอุบล ฯ จนสายัณห์

โบราณว่าเรือจะล่มจมเมื่อจอด
ตาจะบอดต่อเมื่อแก่ไม่แปรผัน
เพื่อนรักเรามาดับดิ้นสิ้นชีวัน
เวลานั้นสิบเก้า น. คงพอดี

อันเกิดแก่เจ็บตายนั้นมันไม่แน่
ย่อมแล้วแต่เกิดขึ้นได้ไม่เลือกที่
จะโทษจ้าวองค์ใดไม่ปรานี
ในโลกนี้ล้วนสลายวายชีวา

อนิจจังสังขารนั้นมันไม่เที่ยง
จะหลีกเลี่ยงสุดลำบากยากหนักหนา
เมื่อยังอยู่ควรจะตั้งสร้างศรัทธา
ภายภาคหน้าประสบสันติ์นิรันดร์กาล

ขอส่งสัตย์อัษฐิฐานพานพบเพื่อน
ให้คล้อยเคลื่อนเสพสุขทุกสถาน
จุติบนสรวงสวรรค์ชั้นพิมาน
ดวงวิญญาณจงสดใสภพใหม่เทอญ

จากเพื่อนนักบิน รุ่น ๑๔

อนุสรณ์ด้วยใจรัก

ศาสน์ที่รัก

๓. ก.ย. ๐๗ เป็นวันที่เบี้ยจะลืมไม่ได้เลยค่ะชั่วชีวิต เป็นวันที่เบี้ยต้องสูญเสียศาสน์ ซึ่งเป็นที่รักยิ่งของเบี้ยและลูก เบี้ยบอกไม่ถูกว่าใจของเบี้ยเป็นอย่างไร เวลานั้นเหมือนใจจะออกจากร่าง เพราะศาสน์เพิ่งไปจากเบี้ยเมื่ออังคารที่ ๑ ก.ย. นี่เอง เพียงชั่วเว้นวันเดียวเท่านั้น เบี้ยไม่เคยคาดคิดมาก่อนเลยว่าการจากไปของศาสน์ครั้งนี้จะเป็นการจากชั่วชีวิตของศาสน์และเบี้ย ศาสน์ยังไม่สมควรที่จะต้องมาตาย ทิ้งให้เบี้ยต้องอยู่กับลูกตามลำพังสงสารแต่ลูกเท่านั้นเมื่อขาดร่มโพธิ์เช่นนี้แล้ว เบี้ยจะหันหน้าไปหาใคร ตลอดระยะเวลาที่อยู่ด้วยกันมาร่วม ๑๐ ปี เวลาดูช่างสั้นเสียเหลือเกินสำหรับเบี้ยกับศาสน์ วาสนาเราคงทำกันมาเพียงแค่นี้ ศาสน์ จึงด่วนตัดช่องน้อยหนีเบี้ยไปแต่ลำพัง แล้วลูกล่ะคะเบี้ยจะทำอย่างไร ลูกโอมก็บ่นถึงพ่อศาสน์เสมอ ลูกคงไม่รู้หรอกว่าต่อไปนี้ไม่มีอีกแล้ว ไม่มีพ่อศาสน์ที่จะให้ลูกเรียกหาอีกแล้วใน

โลกนี้ สงสารลูกใจแทบจะขาด อนาคตของลูกเมื่อขาดพ่อต่อไปข้างหน้าจะเป็นอย่างไรเบี๋ยก็ไม่รู้ มืดมนไปหมด ลูกยังเล็กมาก แกยังต้องการความอบอุ่นจากอกพ่อ และแม่ แล้วนี่ยังต้องมากำพร้าพ่อตั้งแต่เล็ก ๆ โตขึ้นแกก็คงจะมีปมด้อยและว้าเหว่มาก ศาสน์จะรู้บ้างหรือเปล่าว่าต่อนี้ไปเบี๋ยจะต้องเป็นทั้งพ่อและแม่พร้อมกันต้องอบรมลูกคนเดียว เวลามีเรื่องทุกข์ร้อนอะไรเบี๋ยจะปรึกษาใครระบายความในใจให้ใครฟัง เบี๋ยคงจะต้องคิดถึงศาสน์มากขึ้นเมื่อครั้งศาสน์ยังอยู่เบี๋ยอุ่นใจเสมอ ไม่เคยรู้จักความทุกข์หวัง ศาสน์ เป็น ที่พึ่งของลูกเมีย เพราะ ศาสน์ให้ ความรัก, เอาใจ, ไว้วางใจและอบอุ่นใจแก่เบี๋ยเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เคย ที่จะพูดอะไรให้เบี๋ยโกรธ หรือ กระทบกระเทือนใจสักนิด นุ่มนวลใจเย็นเสมอกับลูกเมีย คงไม่มีใครที่จะเข้าใจเบี๋ย เห็นใจเบี๋ยเหมือนศาสน์อีกแล้วชั่วชีวิต เบี๋ยคิดถึงศาสน์เหลือเกิน อยากเห็นศาสน์ อยากให้ศาสน์ฟื้นขึ้นมา ถึงศาสน์จะพิกลพิการอย่างไรเบี๋ยก็ยังรักของเบี๋ยอยู่เสมอ ขอให้ศาสน์ได้อยู่เป็นกำลังใจของลูกเมียก็แล้วกัน เบี๋ยไปอุบล ฯ ก็เพื่ออยากจะดูที่ซึ่งพรากศาสน์ไป

จากเบี้ย ความต้องการของเบี้ยก็มีอยู่แค่นั้นเท่านั้น เห็นแล้วก็ยิ่งคิดถึงศาสน์มากขึ้น เพราะรู้สึกว่าเบี้ยกำลังได้อยู่ใกล้ ๆ ศาสน์ เบี้ยอยากจะเห็นศาสน์เหลือเกิน แต่ไม่มีวี่แววของศาสน์เลย เบี้ยอุตส่าห์ไปหาศาสน์จนถึงที่แล้ว แต่ไม่รู้ศาสน์หนีเบี้ยไปที่ไหน เบี้ยอยากจะไปทุกหนทุกแห่ง ถ้าหากจะได้พบศาสน์ ทุก ๆ เย็นเบี้ยมาเยี่ยมศาสน์ที่วัดเทพนี้ก็เพราะเบี้ยมั่นใจเหลือเกินว่า ร่างของศาสน์นอนอยู่ที่นี่ยังอยู่ใกล้ ๆ เบี้ยและรอเบี้ยอยู่ทุกวัน ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นความหวังลม ๆ แล้ง ๆ ก็ตาม ก็ยังทำให้เบี้ยรู้สึกอบอุ่นใจบ้าง เบี้ยคิดถึงศาสน์เมื่อไร เบี้ยก็มาหาศาสน์ได้ทุกเวลา แล้วนี่ถ้าเขาเผาศาสน์เมื่อไรเบี้ยก็คงไม่มีอะไรเหลืออยู่อีกเลย เบี้ยไม่อยากให้เขาทำกับศาสน์อย่างนั้นค่ะเบี้ยใจหาย เบี้ยไม่อยากให้เวลานั้นมาถึงเลย เพราะเมื่อเวลานั้นมาถึงแล้ว วันต่อ ๆ ไปล่ะคะเบี้ยจะเยี่ยมศาสน์ได้ที่ไหน เบี้ยอยากจะทำทุกสิ่ง ทุกอย่าง ถ้าหากสิ่งนั้นจะทำให้ศาสน์ของเบี้ยกลับคืนมาได้ ศาสน์จะรู้บ้างหรือเปล่าคะว่าเบี้ยกับลูกต้องการศาสน์เพียงไร ถ้าหากดวงวิญญาณ ของ ศาสน์ มีจริง เบี้ยขอให้ศาสน์รับรู้ไว้

ด้วยว่าเบี่ยกับลูกยังรักคิดถึง และต้องการศาสน์อยู่เสมอ ทุกลมหายใจ ถ้าชาติหน้ามีจริงเบี่ยอธิษฐานขอให้ศาสน์กับเบี่ยได้พบกันและอยู่ด้วยกันให้เท่านานแสนนาน อย่าให้ต้องพลัดพรากจากกันเร็วเหมือนชาตินี้เลย ดวงวิญญาณของศาสน์จงอยู่เป็นสุข ขอให้อยู่ใกล้ ๆ เบี่ยและคุ้มครองเบี่ยกับลูกด้วย ในชาตินี้เบี่ยจะทำบุญและกุศลให้มากที่สุด เพราะเบี่ยมั่นใจว่า อาจจะเป็นทางนำให้เบี่ยกับศาสน์พบกันในชาติหน้าอีกก็ได้

ยังอาลัยรักศาสน์เสมอ

เบี่ย

แรงเวร

ในป่าหิมพานต์ มีต้นตะคร้อใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง แผ่กิ่งก้านสาขางอกงามร่มรื่น หมีตัวหนึ่งได้อาศัยร่มเป็นที่หลับนอนพักผ่อนในเวลาออกเที่ยวหากิน วันหนึ่งหมีตัวนั้นออกเที่ยวหากินแล้วก็มานอนหลับอยู่ใต้ร่มตะคร้อนั้นเหมือนเช่นเคย ลมพัดกิ่งตะคร้อแห้ง ๆ หักตกลงมา มีกิ่งหนึ่งเผอิญตกลงมาทิ่มคอหมีตัวนั้น มันสะดุ้งตื่นทันทีลุกขึ้นวิ่งหนีไป ด้วยคิดว่าถูกพรานไพรพุ่งหอกแทงมันเข้าแล้ว วิ่งไปพักหนึ่งก็หยุดหันหลังมาดู ไม่เห็นศัตรูติดตามมา ก็คิดว่า "นี่อะไรกัน ศัตรูที่จะติดตามเรามาก็ไม่มี จะเป็นราชสีห์หรือเสือโคร่งก็ไม่เห็นเลยที่จะประทุษร้ายเรา คงไม่มีใครละ เทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นตะคร้อคงไม่พอใจให้เรามานอนใต้ร่มของเขาเป็นแน่ จึงแกล้งหักกิ่งทิ้งลงมาทิ่มคอของเรา ดีละพ่อเทวดา เห็นเราเป็นเดรัจฉานรังแกได้รังแกเอา ฝากไว้ก่อนเถิด คงได้เห็นกัน" ด้วยความโกรธแค้นปรี่เข้าตบต้นตะคร้อ พร้อมกับขู่คำรามว่า "ต้นและใบของท่านก็ไม่ได้กิน กิ่งข้าก็ไม่ได้กัด ข้ามีผิดอะไรเล่าเทวดาเอ๊ย คอยอีกสองสามวัน

เถิด ข้าจะจัดการโค่นต้นไม้ของท่านเสีย ขุดรากขุดโคนเลยทีเดียว แล้วจะให้เขาตัดเป็นท่อนเล็กท่อนน้อยเสียด้วย คอยดูนะพ่อเทวดา" ว่าแล้วก็เดินดุ่มดั้นเที่ยวหาคนสักคนหนึ่งจะให้มาโค่นต้นตะคร้อ

ตอนนั้นมีนายช่างไม้ชาวเมืองพาราณสี ชวนพรรคพวกได้สองสามคนขึ้นเกวียนไปเที่ยวหาไม้ จะนำมาทำเป็นเครื่องรถ ไปถึงป่าตำบลนั้นพอดี จอดเกวียนไว้แห่งหนึ่ง ถือมีดถือขวาน เดินตรวจดูต้นไม้ที่เหมาะแก่การใช้ทำเครื่องรถอยู่ ผ่านไปใกล้ ๆ ต้นตะคร้อต้นนั้น

หมีพบนายช่างก็ยินดีเป็นที่ยิ่งคิดว่า "เป็นได้เห็นความพินาศของศัตรูในวันนี้ละ" จึงเดินมายืนรออยู่ที่โคนไม้ตะคร้อ พอเห็นนายช่างผ่านมาใกล้ได้ระยะก็เอ่ยทักก่อนทันทีว่า "ท่านผู้เป็นคน ถือขวานเข้าป่าเที่ยวด้อมมองอยู่ บอกข้าซิเพื่อนยาก แกต้องการจะตัดไม้อะไร

นายช่างไม้ฟังคำของมันแล้วคิดว่า "น่าอัศจรรย์เหลือเกินละพ่อ มฤคพูดภาษาคนได้ก่อนนี้ไม่เคยได้ยินเลย มันคงจะรู้ชนิดของไม้ที่เหมาะแก่การทำรถเป็นแน่ ต้องถามมันดู" คิดแล้ว

ก็ถามว่า เพื่อนเอ๋ย เจ้าเป็นหมี ท่องเที่ยวไปตลอดป่าไม่ว่าจะเป็นที่ราบที่ดอน ข้าขอถามสักหน่อยเถิด เจ้ารู้หรือไม่ ไม้ชนิดไหนทำดุมล้อรถเป็นดีเยี่ยม"

หมีได้ยินถาม ดีใจยิ่งนัก คิดว่า "คราวนี้แหละ ความประสงค์ของเราถึงที่สุดละแล้วตอบว่า "ไม่ใช่ไม้สาละ ไม่ใช่ไม้ตะเคียน ไม่ใช่ไม้หูกวาง ไม้ตะแบกก็ไม่ไหว แต่ไม้ตะคร้อไม้ตะคร้อจำไว้เถิดเพื่อนเอ๋ย ทำดุมรถทนนัก"

นายช่างได้ฟังแล้วโสมนัสว่า "เออวันนี้เป็นวันดี เราเข้าป่าพบเดรัจฉานบอกต้นไม้ที่จะทำดุมรถให้แก่เรา โอโชคดีจัง" คิดแล้วก็ถามว่า "บอกหน่อยซิเพื่อนยาก บอกให้ข้ารู้จักว่า ไม้ตะคร้อนั้นน่ะ ใบมันเป็นอย่างไร ลำต้นเป็นอย่างไร"

หมีบอกทันที "ต้นตะคร้อนั้นน่ะ กิ่งมันห้อยย้อย โน้มไม่หัก ไม่ต้องชี้แจงกันให้ยืดยาวละ ต้นที่ข้ายืนชิดโคนมันนี่แหละต้นตะคร้อละ จำไว้เถอะ มันไม่ใช่แต่จะเหมาะสำหรับทำดุมรถเท่านั้น จะเอาไปทำกำทำกงทำงอน ก็ใช้ได้ดีทั้งนั้นแหละ ตัดต้นนี้ไปใช้ดูเถอะข้าไปละ" บอกแล้วก็ออกเดินไปด้วยความกระหยิ่มใจ

ฝ่ายนายช่างก็เตรียมการที่จะตัดต้นตะคร้อนั้น

กล่าวถึงรุกขเทวดาที่สถิต ณ ต้นตะคร้อ ได้เห็นพฤติการณ์ของหมีแล้วดำริว่า โธ่ ไอ้หมีตัวนี้ เราไม่ได้ทำอะไรมันสักหน่อย ไม้ที่ตกไปทิ่มคอมัน ก็เป็นด้วยลมพัดหักตกลงไปมันกลับมาใส่ความว่าเราแกล้ง จะเอามันไว้ใย ต้องหาอุบายเล่นงานมันให้ย่อยยับไปตามกัน คิดแล้วจำแลงเป็นคนหาของป่าเดินเข้าไปหานายช่าง พลางถามว่า "ยังไงพ่อคุณ ได้ต้นไม้ที่เหมาะใจหรือยังเล่า จะตัดต้นตะคร้อนี้ไปทำอะไร

นายช่างตอบว่า "จะตัดเอาไปทำดุมรถ ต้นไม้นี้ทำเครื่องรถดีนัก"

เทวดาจำแลงถามว่า "ใครบอกคุณเช่นนั้น"

นายช่างตอบว่า "หมีตัวหนึ่งบอกผมครับ"

เทวดาจำแลงกล่าวว่า "ดีจริง ๆ ที่มันบอกนั้นเป็นการถูกต้อง เป็นความจริงเช่นนั้น ไม้ตะคร้อนี้ทำเครื่องรถดีนัก แต่ถ้าจะทำดุมรถละก้อ ต้องใช้หนังที่คอหมีสอดไว้ในช่องดุมประมาณสัก ๔ นิ้ว คล้าย ๆ กับที่เอาเหล็กทำเป็นวงแหวนแล้วสอดเข้าไป เพื่อรองเพลามิให้เพลากัดดุมให้สึก เช่นนี้ ดุมจะทนทาน

หนักหนา และคุณเองก็จะได้ทรัพย์เป็นอันมาก เพราะความลับข้อนี้ยังไม่มีใครทราบเลยในโลก คุณเป็นคนแรกที่ได้ทราบข้อนี้"

นายช่างอุทานว่า " โอ คุณเอ๋ย ผมจะไปได้หนังหมีมาแต่ไหนกันเล่า"

เทวดาแปลงกล่าวว่า "พุทโธ่ คุณก็ไม่น่าจะโง่เลยนี่นา ต้นไม้ต้นนี้น่ะหนีคุณไปไหนไม่ได้ดอก คงยืนต้นอยู่อย่างนี้แหละ ไอ้หมีตัวนี้มันบอกคุณนั่นอย่างไรเล่า คุณไปตามมันมาซี หลอกให้มันบอกว่าควรจะตัดตรงไหนถึงจะเหมาะ ไอ้หมีโง่ ๆ พรรค์นั้นมันจะไประแวงสงสัยอะไร มันก็จะมาบอกโดยดี ขณะที่มันกำลังยื่นปากบอกคุณอยู่นั่นก็จามหัวมันเสียด้วยขวาน คุณจะได้หนังหมีที่ตนต้องการ ยิ่งกว่านั้นเนื้อมันก็อร่อยไม่น้อยนาคุณนา คุณถลกหนังมันแล้ว ก็ลองชิมเนื้อของมันเสียก่อน อิ่มหนำสำราญแล้วค่อย โค่นตะคร้อจะได้รับประโยชน์เหลือหลาย"

นายช่างฟังคำนั้นแล้วออกอุทานว่า "โอ้โฮ วันนี้เป็นวันมงคลของเราจริง ๆ " แล้วก็จัดการตามที่เทวดาชี้แจงทุกประการ

สมเด็จพระบรมศาสดาทรงนำเรื่องนี้มาเล่า แล้วตรัสประกาศเป็นพระโอวาทกำกับไว้ว่า "ไม้ตะคร้อกับหมี ต่างฝ่าย

ต่างฆ่ากันเสียมากต่อมากเพราะความแค้นเคืองกัน ในหมู่มนุษย์ก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน เมื่อเกิดการทะเลาะกันขึ้น ต่างฝ่ายต่างก็สาวไส้กันออกมาเหมือนดังหมีกับไม้ตะคร้อ เราขอกล่าวกะท่านทั้งหลายบรรดาที่มาร่วมประชุมกัน ณ ที่นี้ว่า ชื่นบานต่อกันเถิด อย่าทะเลาะกันเลย จงอย่าเป็นเหมือนหมีกับไม้ตะคร้อเลย ข้อนี้จะเป็นความเจริญของท่านทั้งหลาย จงศึกษาความสามัคคีที่ผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญกันเถิด ผู้ที่ยินดีในสามัคคีดำรงตนในสุจริตธรรม ย่อมไม่แคล้วจากความปลอดโปร่งเลย”

เรื่องนี้เรียกจากผันทนชาดก ในอรรถกถาชาดก เตรสนิบาต ท่านกล่าวว่าพระศาสดาทรงนำมาเล่าให้พระญาติซึ่งทะเลาะกันฟัง ทรงระงับความทะเลาะกันของพระญาติเสียได้ จากเรื่องนี้มีสาระที่พึงกำหนดคือ เรื่องหมีกับไม้ตะคร้อต้องผูกเวรกันเรื่อยมา ไม่รู้จักจบจักสิ้น ถ้าใช้ไม้ตะคร้อทำดุมเกวียน ต้องใช้หนังหมีทำเป็นวงแหวนรองเพลา ที่จะก่อเวรกันนั้นเล่า ก็เป็นความเข้าใจไม่ถูกต้องของหมีเป็นเบื้องต้น ถ้าเทวดาจะไม่ถือสาหาความ อดทนต่อความอาฆาตมาดร้ายของหมี หรือบอกให้มันเข้าใจเรื่องราวตามความจริง ก็น่าจะไม่เป็นเวรกันยืดเยื้อ นี่เทวดา

ก็เกิดอารมณ์โกรธขึ้นมาเสียด้วย เลยทำให้เป็นเวรกันไม่รู้จักจบ เป็นเวรกันชั่วกัปชั่วกัลป์ทีเดียว หมีตัวนั้นก็ทำให้หมีต่อ ๆ มา ทั้งที่เกิดแล้ว ทั้งที่ยังไม่เกิดต้องประสบความทุกข์เรื่อยมา เมื่อใด ไม้ตะคร้อถูกโค่นไปทำดุมเกวียน เมื่อนั้นหมีก็ถูกฆ่าเพื่อเอาหนัง ที่คอไปทำวงแหวนรองช่องดุม หรือเมื่อคนได้หนังคอหมีเกิด ความคิดจะทำเกวียน ไม้ตะคร้อก็ถูกโค่นลงเพื่อทำดุมเกวียน แม้ ในทุกวันนี้ก็เป็นเช่นนั้น ถ้าใช้ไม้ตะคร้อทำดุมเกวียนก็ต้องใช้ หนังหมีทำวงแหวนรองเพลา ใช้หนังอื่นรองไม่นานก็ขาด ต้อง เปลี่ยนใหม่ ถ้าใช้หนังหมีก็ทนทานไปนานนัก เพ่งความตาม เรื่องนี้แล้ว จะเห็นได้ว่า การเป็นไพรีต่อกันนั้น ต่างก็ย่อยยับ ลงไปด้วยกัน ต้องพินาศลงด้วยกัน ผู้ที่ได้รับประโยชน์ ใช่จะ เป็นหมีหรือไม้ตะคร้อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็หาไม่ กลับเป็นบุรุษที่ ๓ คือนายช่างไม้ ซึ่งได้รับประโยชน์อย่างล้นเหลือ ได้รู้ความลับ อย่างที่ไม่มีใครเคยรู้มาเลยในโลก เพราะต่างฝ่ายต่างเปิดเผย ของกันและกันออกมาในเวลาขัดเคืองกัน สมควรที่นายช่าง

จะต้องปีติโสมนัส ถึงกับอุทานออกมาด้วยความลิงโลดใจว่า "โอ้โฮวันนี้เป็นวันมงคลของเราจริง ๆ"

เหตุนั้น พระพุทธองค์จึงโปรดประทานพระโอวาทว่า "ชื่นบานต่อกันเถิด อย่าทะเลาะกันเลย
จงอย่าเป็นเหมือนหมีกับไม้ตะคร้อเลย" ดังนั้นแล.

แรงกรรม

ในป่าหิมพานต์ วานรสองพี่น้อง พี่ชื่อนันทิยะ น้องชื่อจุลลนันทิยะ เป็นจ่าฝูง มีวานรเป็นบริวารหลายพัน แต่มารดาของวานรทั้งสองนั้นตาบอด สองพี่น้องต่างมีใจกตัญญูกตเวที ปรนนิบัติมารดาให้อยู่ในซุ้มสำหรับนอน ไม่ต้องไปไหน ตนเที่ยวหาอาหาร ได้ผลไม้ที่มีรสอร่อย ก็ให้ลิงที่เป็นบริวารนำไปให้มารดา ครั้นอยู่มาลิงที่รับผลไม้ไปนั้น กินผลไม้นั้นเสียไม่ให้แก่มารดา มารดาไม่ได้อาหารนานวันเข้า ก็ซูบผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก นันทิยะ เห็น มารดา ซูบผอม ไป ก็ถามว่า "แม่จ๋า ฉันทั้งสองส่งลูกไม้ที่มีรสอร่อย ๆ มาให้แม่ทุกวัน ๆ ทำไมแม่ถึงซูบผอมลงเรื่อย ๆ"

มารดาตอบว่า "ลูกเอ๋ย แม่ได้รับแต่แรก ๆ เท่านั้น ต่อมาแม่ไม่ได้รับผลไม้ที่ลูกส่งมาให้เลย หลายวันมาแล้ว แม่ไม่รู้เหตุผล ก็ไม่รู้จะบอกลูกได้อย่างไร

นันทิยะได้ฟังมารดาบอกดังนั้น ก็คิดว่า "ในเมื่อเรามัวห่วงใยฝูงลิง ปกครองพวกเขาอยู่ มารดาของเราจักต้องมอด

ม้วยลงเป็นแน่ ฝูงลิงไม่สำคัญเท่ากับแม่ของเรา เราสละตำแหน่งจ่าฝูงเสียเถิด ปรนนิบัติมารดาดีกว่า "คิดแล้วเรียกจุลลนันทิยะมาบอกว่า "น้องชาย เจ้าจงคุมฝูงเถิด พี่สละให้ จะขอปรนนิบัติมารดาให้ท่านมีความสุขสืบไป จนกว่าท่านจะสิ้นลมปราณ"

ฝ่ายน้องชายกล่าวว่า "พี่ ฉันไม่ต้องการ จะปกครองฝูงลิงเลย ฉันจะขอปรนนิบัติมารดาร่วมกับพี่เหมือนกัน"

เมื่อมีฉันทะพ้องกันดังนั้น สองพี่น้องก็คิดกันว่า "ต้องพามารดาไปหาที่อยู่แยกไปจากฝูง" ตกลงกันแล้วก็พามารดาออกจากป่าหิมพานต์ ไปอยู่ที่ต้นไทรใหญ่ในราวป่า อันเป็นชายแดนของเมืองพาราณสี ปรนนิบัติมารดาให้ได้รับความสุขสืบมา

ครั้งนั้น มาณพหนุ่มชาวเมืองพาราณสีผู้หนึ่ง ไปเล่าเรียนศิลปศาสตร์ ในสำนักของอาจารย์ ทิศาปาโมกข์ นามว่า ปาราสริยะ ณ เมืองตักกศิลา เรียนสำเร็จเจนจบ ในกระบวนศิลปะนั้น ๆ แล้วก็เข้าไปหาอาจารย์เพื่อกราบลาเดินทาง กลับบ้านเมือง

ท่านอาจารย์ปาราสริยะ มีความเชี่ยวชาญในตำรานรลักษณ์ พิเคราะห์ดูลักษณะของมาณพหนุ่มนั้นแล้วเห็นว่า เขาเป็นคน

กักขละหยาบคายโหดเหี้ยมเป็นอย่างยิ่ง จึงได้กล่าวเตือนว่า "พ่อมาณพ เจ้าเป็นคนกักขละหยาบคาย และมีอารมณ์รุนแรงมากนัก ก็แลคนเช่นนี้ย่อมไม่ได้รับความสำเร็จในชีวิตอย่างคงเส้นคงวายั่งยืนไปได้เลย มักจะประสบความพินาศอย่างใหญ่หลวง มักจะพบความทุกข์ขนาดหนัก เจ้าอย่าเป็นคนกักขละนักเลย อย่ากระทำกรรมที่จะก่อความเดือดร้อนให้ในภายหลังเลย"

เขารับคำของอาจารย์ตามธรรมเนียม แล้วกราบลาเดินทางมาสู่เมืองพาราณสี ดำริว่า เราจักครองเพศเป็นฆราวาส จำต้องมีอาชีพ เรื่องอาชีพนั้นสำหรับเรา ก็ไม่ลำบาก เพราะได้ศึกษาศิลปะมาเจนจบแล้วหลายประการ แต่ศิลปะอื่น ๆ นั้น เขาประกอบกันมากมายดาดดื่นไปในเมืองนี้ เราจะประกอบขึ้นบ้างก็จะต้องแข่งขันกับคนอื่น เป็นการลำบาก ป่วยการที่จะไปแข่งขันกับใคร เรายึดเอาธนูศิลป์เป็นอาชีพหากินในทางเป็นพรานยิงสัตว์ในป่าเอาเนื้อมาขายดีกว่า ไม่ต้องลงทุนอะไร และไม่ต้องแข่งขันกับใคร คิดแล้วก็เดินทางออกจากเมืองพาราณสี ไปตั้งหลักฐานที่ชนบทปลายแดน เลี้ยงชีพด้วยการล่าเนื้อแล้วนำมาขาย

วันหนึ่งเขาเข้าป่าเพื่อล่าเนื้อตามเคย เที่ยวเสาะไปตั้งแต่เช้าจนเย็น ไม่ได้อะไรเลย เดินเรื่อยไปจนกระทั่งถึงต้นไทรที่วานรสองพี่น้องกับมารดาอาศัยอยู่

ขณะนั้นสอง พี่น้อง กับมารดา กำลัง นั่งกัน อยู่ อย่าง สบายเหนือค่าคบ ได้เห็นพรานกำลังเดินมา สองพี่น้องพูดกันว่า "ถึงเขาจะเห็นแม่ของเรา เขาก็คงไม่ทำอันตรายเพราะแม่ของเราแก่มากแล้ว แล้วก็ตาบอดอีกด้วย ส่วนเราทั้งสองไม่ควรจะอยู่รอหน้าให้เขาเห็น เพราะเขาคงไม่เว้นที่จะฆ่าเรา รีบซ่อนเสียดีกว่า" ปรึกษากันแล้วก็หลบแอบกิ่งไทรเสียมิให้พรานเห็นตัว ปล่อยให้มารดานั่งอยู่บนค่าคบผู้เดียว

พรานไพรเดินมาถึงต้นไทร เห็นลิงแก่ตาบอดนั้นก็คิดว่า "วันนี้ทั้งวันเราไม่ได้อะไรเลย ไม่พบสัตว์อะไรตลอดเวลาที่ผ่านมานี้ เพิ่งจะมาพบแม่ลิงตัวนี้แหละ ถ้าเราไม่ยิงก็ต้องกลับบ้านมือเปล่า ธุระอะไรที่เราจะกลับมือเปล่า ยิงมันเสีย เอาติดมือไปก็ยังดีกว่าไม่ได้อะไรเสียเลย" คิดแล้วปลดธนูจากบ่าขึ้นสายเตรียมสอดลูกธนู

สองพี่น้องสังเกตดูอาการของพรานแล้ว นันทิยะผู้พี่พูดกับน้องชายว่า "น้องชาย คนๆนี้ไม่ยอมละลดให้แก่มารดาของ

เรา เขาเตรียมจะยิงมารดาของเราแล้ว พี่จะขอตายแทนมารดาของเรา น้องอยู่หลังจงบำรุงมารดาต่อไปเถิด" ว่าแล้วโดดออกมาจากที่ซ่อนกล่าวเป็นภาษาคนว่า "ท่านผู้เจริญ ขอเถิด โปรดเถิด อย่ายิงแม่ของฉันเลย แม่ของฉันทุพพลภาพเพราะความชรา ทั้งนัยน์ตาก็บอด ฉันขอแลกชีวิตของแม่ไว้ ด้วยชีวิตของฉัน ท่านโปรดอย่าฆ่าแม่ฉันเลย ฆ่าฉันเถิด ฆ่าฉันแล้วอย่าฆ่าแม่ฉันนะ ท่านโปรดให้คำรับรองแก่ฉันเถิด" ว่าแล้วก็เดินไปนั่งให้ยิงใกล้ ๆ

พรานใจโหดให้คำรับรองว่า ถ้าเขาได้นันทิยะแล้วก็จะไม่ฆ่าแม่ของนันทิยะ เมื่อให้คำรับรองแล้วก็ยิงนันทิยะตกลงตาย แต่เพราะเป็นคนใจโหด ปราศจากกรุณาแทนที่จะรักษาคำปฏิญาณที่ได้ให้ไว้ กลับเห็นเป็นไม่สำคัญ ทิ้งคำปฏิญาณนั้นเสีย โก่งธนูเตรียมยิงแม่ของนันทิยะอีกครั้งหนึ่ง จุลลนันทิยะเห็นเช่นนั้น ก็คิดว่าแม้แม่ของเราจะรอดชีวิตอยู่ได้เพียงวันเดียวก็ชื่อว่ารอดอยู่เหมือนกัน อนึ่งการสละชีพของเราเพื่อความรอดของแม่ก็เป็นอันสำเร็จผลเช่นเดียวกัน เราควรสละชีวิตของเราแลกชีวิตของแม่ไว้ คิดแล้วโดดออกจากที่ซ่อน ร้องบอกกับพรานไพรด้วยภาษาคนว่า "บุรุษผู้เจริญ อย่ายิงแม่ของฉันเลย

ฉันจักให้ชีวิตของฉันแทนชีวิตของแม่ ท่านยิงฉันแล้วก็คงได้เราสองพี่น้องไป โปรดไว้ชีวิตแก่แม่ของฉันเถิด" เมื่อพรานรับปากรับคำแล้ว จุลนันทิยะก็เดินไปนั่งให้ยิงใกล้ ๆ เหมือนกันกับพี่ชาย

พรานไพรใจโหดยิงจุลนันทิยะตายแล้ว ก็คิดต่อไปว่าแม่ลิงตัวนี้ แม้จะแก่มากแล้วก็ยังอ้วนดี ยิงเอาไปเผื่อลูก ๆ ของเรา แล้วก็ยิงแม่ลิงตายตกลงมา เขาหาบลิงสามตัวบ่ายหน้ากลับบ้าน ด้วยจิตใจที่ชื่นบานว่า ไม่ต้องกลับบ้านมือเปล่า

ในขณะนั้น เกิดเหตุการณ์ขึ้นทางบ้าน ฟ้าผ่าเรือนไฟไหม้ ภริยาและลูกสองคนกำลังอยู่ในเรือนหนีออกไม่ทัน ถูกไฟคลอกตายไหม้มอดไปพร้อมกันกับเรือน สัมภาระของเรือนคงเหลือแต่ไม้คันชั่งพาดอยู่บนหัวเสาด้านหลังเท่านั้น

พรานไพรเดินทางจากป่าเข้ามาถึงหมู่บ้าน ได้ข่าวจากชาวบ้านคนหนึ่งว่าไฟไหม้บ้าน ลูกเมียถูกไฟคลอกตายหมด ก็หมดสติทิ้งทุกสิ่งทุกอย่าง ลิงที่ยิงได้และธนูก็ทิ้งหมด แม้ผ้านุ่งจะลุ่ยหลุดก็ไม่คำนึงถึง รีบวิ่งไปทันที ครวญคร่ำรำพันไปพลาง

วิ่งไปพลาง พอถึงเรือนก็พอดีคันชั่งพลัดตกลงมาถูกตรงศีรษะ ล้มคว่ำจมดินลงไป ธรณีเลยสูบตรงไปอเวจี

ก่อนที่เขาจะสิ้นลมปราณ เขาสำนึกได้ถึงคำตักเตือนของท่านปาราสริยะผู้อาจารย์ ครวญคร่ำรำพันว่า "ท่านอาจารย์ปาราสริยะ คงเห็นเหตุนี้แหละ ได้ตักเตือนเราว่าเจ้าอย่ากระทำกรรมที่จะพาตนให้เดือดร้อนในภายหลังเลย คนทำกรรมใด ๆ ก็ย่อมเห็นกรรมนั้น ๆ ปรากฏในตน ผู้ทำกรรมดีย่อมเสวยผลดี ผู้ทำกรรมชั่วย่อมเสวยผลชั่ว หว่านพืชชนิดใดไว้ก็ย่อมได้เก็บเกี่ยวผลชนิดนั้น" ดังนี้

เรื่องนี้ เรียงจากจุลลนันทิยะชาดก อรรถกถาชาดกทุกนิบาต สาระของเรื่องแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณ ของผู้มีพระคุณและกตเวทิตา การทดแทนพระคุณ ยกวานรสองพี่น้องขึ้นเป็นอุทาหรณ์ พยายามที่จะให้มารดาของตนได้รับความผาสุกจนถึงกับสละความเป็นโจกฝูงเสีย มุ่งหน้าที่จะบำรุงมารดาผู้ชราและทุพพลภาพ เมื่อเกิดมีภัยอันตรายขึ้นก็ป้องกันแม้ด้วยชีวิตของตน ยอมแลกชีวิตของแม่ด้วยชีวิตของตน กล่าวสั้น ๆ ว่าความผาสุกของผู้มีพระคุณสำคัญกว่าแม้ชีวิตของตน นี้คือภาวะของผู้มีกตัญญูกตเวทิตา และที่สำคัญของเรื่องนี้ก็คือ แรง

กรรม การกระทำของพรานไพรเต็มไปด้วยความเหี้ยมโหดไร้กรุณา ทั้งปราศจากสัจจะ ให้คำมั่นสัญญาอย่างไรแล้ว กลับสัตย์เสีย วานรสองพี่น้องร้องขอชีวิตของแม่ ด้วยเอาชีวิตของตนเข้าแลก รับปากรับคำแล้ว กลับคำเสีย เป็นการกระทำที่โหดร้ายที่สุด อำนาจของกรรมเช่นนี้ย่อมสนองผู้กระทำ ให้ประสบทันตาเห็น เพราะเป็นกรรมแรง อีกประการหนึ่งเป็นการแสดงถึงการได้สำนึกตัว โดยยกเอาเรื่องของพรานไพร ประสบผลของกรรมสนองเข้าทันตาเช่นนั้น จึงได้สำนึกตัว คิดถึงโอวาทของอาจารย์ขึ้นมาได้ ความสำนึกตัวได้เช่นนี้ มีผลน้อยที่สุด เพราะผู้ได้สำนึกไม่มีโอกาสที่จะแก้ตัวได้เสียแล้ว เป็นชนิดที่เรียกกันทั่วไปว่าสายเกินไป หรือหมดทางแก้ ความสำนึกเช่นนั้นมีผลเพียงเป็นจุดดีที่ฝังอยู่ในอุปนิสัยเท่านั้นเอง ถ้าเขาจะได้สำนึกก่อนหน้านั้น ก็คงจะไม่กระทำกรรมที่รุนแรงอย่างนั้น และจะไม่ประสบแรงกรรมสนองจนวอดวายเช่นนั้น เพราะฉะนั้นความสำนึกตัวได้ควรจะมีในโอกาสที่จะได้แก้ตัวจึงจะอำนวยผลดี ดังนี้แล

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง ถนนพหลโยธิน พระนคร
นายวงษ์ ช่อวิเชียร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๐๘